
Anmeldelser

tioner står i fare for ikke at optage tilstrækkeligt af det stof, som de dog skulle samle og uddybe. Endelig forekommer den overordnede begrebsdannelse: subjektiv ånd, objektiv ånd, resubjektivering mig mindre overbevisende. Disse Hegelsk tonede begreber kommer i den Simmelske version ikke for alvor i bevægelse. En knivspids Hegel ville have gjort godt.

Men når dette er sagt, må det understreges, at Henrik Reehs bog er et værdifuldt arbejde, der også på internationalt plan er en af de første omfattende præsentationer af Kracauer. Fremstillingen understøttes af mange originalt sette fotografier, optaget af forfatteren selv i det moderne livs metropoler. Man kan håbe, at Reehs bog vil bane vejen for udgivelsen af et udvalg af Kracauers essays og reportager på dansk. Da vil nogle for første gang mærke det, som Ernst Bloch for længe siden bemærkede: "En holdning med substans, sorgens og det revolutionære hads ironi, en ubestikkelig kløgtighed."

Vagn Lyhne

Ørkenskærmen

Paul Virilio: *L'écran du désert, chroniques de guerre*. Galilée 1991, 193 s. 98 F

*

"Mediernes øjeblikkelighed, allestedsnærværelse og altseen er elementer af morgendagens politik, og ingen spørger om, hvad det fører med sig" (Virilio 1991).

Paul Virilio, hastighedsteoretiker og byplanlægger, har udgivet en samling af kronikker skrevet i relation til krigen i Golfen. Han deltog nemlig i krigen og det på lige fod med os andre, der så TV! Som krigskorrespondent oplevede han begivenhederne på krigsskuepladsen direkte, i "reel tid" bl. a. formidlet af satellitstationen CNN.

Bogen, der oversat til dansk ville hedde "Ørkenskærmen", er, nu med det empiriske grundlag, mere udfoldet end hans tidligere bøger (eksempelvis *Guerre et Cinema* (1984) og *Vitesse et Politique* (1977), fordi golfkrigen på flere måder var en bekræftelse af hans teorier og visioner. Virilio har dog en tendens til at insistere for meget på emner, som han allerede har behandlet, og det hænger sikkert sammen med bogens genre: en artikelserie, en række krigsdagbøger udgivet med et samlende forord og et aktualiseret efterskrift, der med fordel kunne have været skrevet sammen til en helhed, men aktualiteten af hans teorier har sandsynligvis fordret en hurtig udgivelse. Når det er sagt, må man indrømme ham, at han også følger sine teorier "up to second" og anvender dem til skarpe og foruroligende i-

Anmeldelser

agttagelser af politikkenes mulighedsbetingelser i mediesamfundet, og her bliver bogen vigtig.

Krigsteknologien er drivkraften for medie- og informationsteknologien og kan derfor illustrativt give os en pejling af, i hvilken retning - og med hvilken hastighed - udviklingen går. Desuden 'mediatiseres' krig, og stabschefer anvender medierne politisk og taktisk. En af tesoerne i krigskorrespondentens tidligere værker, har været at "krig er politik men med højere hastighed", men det nye i denne bog er, at han er begyndt at betragte krig som et ophør af politik - eller snarere politikkenes nederlag, dvs. som en transpolitisk realitet; dog stadig 'mediatiseret' og med en hastighed, der nærmer sig lysets.

Netop hastigheden får afgørende konsekvenser for receptionen og forståelse af, hvad der foregår på TV-skærmen, og at kalde bogen "Ørkenskærmen" henviser naturligvis til "Operation ørkenskjold". Nu burde en skærm jo egentlig give os ly, f.eks. for en ørkenstorm, men skærmbilledet kommer til at udgøre vores nye kvadrede horisont, og her bliver vi ikke afskærmet fra noget. Undtagen sandheden. Den er nemlig krigens første offer, skriver Virilio. Vi tror, at fordi en begivenhed er direkte, er den sand, men "live coverage" er en gigantisk sminkning af fakta, for i dag drejer det sig ikke længere om at informere, men om at påvirke. Når vi bliver bombarderet af billeder, er problemet mere en overformidling af modstridende informationer, end det er en direkte løgn, og derfor vil Virilio advare os mod at tro vore egne øjne.

Vi havde engang tillid til mediernes formidling af revolutionen i Rumænien - eksempelvis troede vi på fotografiet af en dræbt kvinde med sit døde foster på maven, men specielt med Golfkrigen blev mediernes troværdighed svækket. Heraf rejser der sig en fare for politikken: Vi har i dag, set med Virilios øjne, en bestemt slags politisk styreform, han kalder "billedrørsdemokratiet", fordi politikkenes sted i dag er medierne. Men hvis folk mister tilliden til, at medierne kan formidle informationer og politik, risikerer man en kollektiv fornægtelse af medierne og af nødvendigheden af at være informeret. Dette kunne betyde en udslukning af den offentlige opinion og således understrege, at TV med den øjeblikkelige formidling og allestedsnærværelse er et kommunikationsredskab i en æra, der er mere transpolitisk end politisk.

Virilio stiller spørgsmålstegn ved, om et demokrati i 'reel tid', altså hvor politikken finder sted i medierne, er muligt. Han mener, at indflydelsen og omfanget af massekommunikation fører til politisk set ukontrollable resultater, i og med at man vanskeligt kan kontrollere beslutninger, der ikke bare smuldrer i kraft af hastigheden, men også undslipper kildeverifikation. For at man kan drive politik, er det netop et krav, at der er tid til refleksion, men de ting, der er mulige at tage stilling til, er allerede sket, eller de sker i nuet - den eneste tid, der efterhånden er gældende. Vi har kun tilbage følelsesmæssigt at acceptere eller afslå begivenheden. Man diskuterer ikke et direkte billede, man 'undergår' det, skriver han - dvs. det aktive aspekt er faldet væk.

Anmeldelser

Hvis man som forudsætning antager, at politik fordrer tid til refleksion, og at det egenartede ved demokratiet er delingen af magten, så bliver der med politikkens udspillen i medierne hverken tid til refleksion eller til at dele. Virilio frygter derfor, at kun en autoritær politik er mulig.

Krigskorrespondenten skriver i "Ørken-skærmen", at under Golfkrigen var det ikke bare bestemte billeder, der blev censureret, men også billedets øjeblikkelighed og dermed magten til at mobilisere opinionen. De amerikanske stabschefer ville sløre angrebene fra kommunikationsvåbene - ja endog vejruddisgerne, der kom fra de satellitter, som overfløj Golfen, blev udsendt med forsinkelse, så irakernes fem-døgnsprognose hele tiden var et døgn bag efter amerikanernes. Dette illustrerer, at kontrollen med kommunikationen er blevet vigtigere end kontrollen med det geografiske rum, og Virilio forudser, at denne monopolistiske informationspraksis vil blive brugt igen og endda i fredstid. Politisk ansvarlige kunne tænkes at ville retfærdiggøre en kommunikationskontrol, en mediecensur for at undgå en opinionspanik f.eks. i kølvandet på de voldsomme internationale forandringer, vi er vidner til i dag.

En politisk kontrol er betinget af kontrol af medierne. Transpolitikken er også afhængig af medierne. Terrorisme, Intifadaen, "de fortabte børn" (immigrantbørnenes oprør i Paris) er i Virilios øjne transpolitiske begivenheder, udtryk for en front mod og en destabilisering af demokratiet, og de bliver hjulpet frem af medierne. Den falske nærhed, som det direkte

fjernsyn afspejler, kalder en massepanik frem; han nævner i bogens sidste kapitler udviklingen i Østeuropa, masse-migration fra Albanien, hvor folk kun har stiftet bekendtskab med konsumtionssamfundet gennem mediernes fata morgana. Virilio mere end antyder, at efterkrigstiden (den kolde altså) risikerer at føre os ud i en verdensomspændende borgerkrig, hvad han kalder en "libanonisering" af de store metropoler. Ikke for at male Fanden på væggen, eller fordi det viste sig, at manden i store træk fik ret i sine profetier omkring en krig i 'reel tid', men Virilio rejser en foruroligende problematik omkring demokratiet og dets sammenkædning med medierne; en problematik som måske til daglig er mere skjult, idet den ligger i selve formidlingsmåden af politikken, hvilket udgør en risiko for folkestyret.

Jens Qvesel